

अथ शीतलासप्तमी - नागपंचमी व्रतकथा

॥ अथ गुजरातीटीकासहित ॥

चिंतित ३१. ५-००

छपावी प्रसिद्ध करनार
महादेव रामचंद्र जागुष्टे, बुकसेलर
त्रण दरवाजा-अमदावाद
अनुवादक
कृष्णप्रसाद भट्ट, बी. ए.

प्रत २०००]

आवृत्ति पहेली

[सने १९५३

वसंत प्रिन्टिंग प्रेसमां जयंति धेलाभाई दलाले छाप्पुं.
ठे., धीकांटा रोड, धेलाभाईनी वाडी, अमदावाद.

किंमत १

॥ श्री गणेशाय नमः ॥

॥ अथ शुक्लादि श्रावण कृष्ण सप्तम्यां शीतलाव्रतकथा ॥

॥ अथ व्रत विधि ॥

वंदेऽहं शीतलां देवीं रासभस्थां दिगंबराम् ।

मार्जनीकलशोपेतां शूर्पालंकृतमस्तकाम् ॥१॥

गधेडा उपर जे नग्नावस्थामां बेठेलां छे, सावरणी अने कळश सहित छे, तेमज जेमनुं मस्तक सूपडांओथी शोभे छे, एवा शीतला देवीने हुं नमस्कार करुं छुं ॥१॥

॥ श्रीकृष्ण उवाच ॥

प्रसिद्धं श्रूयतां रम्यं नगरं हस्तिनापुरम् ।

इंद्रद्युम्नश्च राजाभृन्नृपतिर्लोकपालकः ॥२॥

॥ श्रीकृष्ण बोल्या ॥

ब्र०

हस्तिनापुर नामनुं एक प्रख्यात सुंदर नगर हतुं, त्यां प्रजापाळक
इंद्रद्युम्न नामनो राजा थडू गयो ॥२॥

धर्मशीलाभिधा चासीत्तस्य भार्या यशस्विनी ।
क्रियाकांडे रता साध्वी दानशीला प्रियंवदा ॥३॥

तेने यशवाळी, कर्मकांडमां प्रीतिवाळी, पतिवृता, दानेश्वरी अने
प्रिय बोलनारी धर्मशीला नामनी स्त्री हती ॥३॥

बभूव प्रथमः पुत्रो महाधर्मेति नामतः ।
नंदते पितृवात्सल्यात्कालेऽन्यस्ततोऽभवत् ॥४॥

॥२॥

तेने पहेलो महाधर्म नामनो पुत्र थयो. ते पिताना लाडथी
आनंदमां रहेतो ॥४॥

द्वितीया च तथा पुत्री तस्य जाता गुणोत्तमा ।

पुत्री लक्षणसंपन्ना शुभकारीति नामतः ॥५॥

महाधर्म नामना पुत्र पछी शुभकारी नामनी पुत्री अवतरी ते
उत्तम गुणवाळी, शुभ लक्षणवाळी हती ॥५॥

ववृधे सा पितुर्गेहे सर्वांगगुणसुंदरी ।

नाम्ना रूपेण सा बाला सर्वासां च गुणधिका ॥६॥

ते सर्व गुणसंपन्न सुंदरी पिताने घेर मोटी थवा लागी, ते नामथी

सी०

॥३॥

अने गुणथी बधाने प्रिय हती ॥६॥

सामुद्रिकगुणोपेता पद्महस्ता प्रियंवदा ।

कौडिन्यनगरे राजा सुमित्रो नाम नामतः ॥७॥

तत्पुत्रो गुणवान्नाम शुभकार्याः पतिर्बभौ ।

वरो हि देहमानेन लक्ष्मीवान् रूपवान् गुणैः ॥८॥

गुणवान् शुभकारिण्याः पाणिजग्राह धर्मवित् ।

गृहीत्वा पारिवर्हाणि गतौऽसौ नगरं प्रति ॥९॥

ते सामुद्रिकमां कहेलां शुभ लक्षणवाळी हती, तेना हाथमां पद्म
हतुं. ते प्रिय बोलनारी हती ए शुभकारीनो विवाह कौडिन्य नगरना

ब०

॥३॥

राजा सुमित्रना पुत्र गुणवान् साथे करवामां आव्यो हतो, ते धनवान्,
रुपवान्, गुणवान् अने गुण तेमज वयथी शुभकारीने लायक हतो. तेणे
शुभकारी साथे पाणिग्रहण कर्या पछी पहेरामणी लइ ते पोताना नगर
प्रत्ये गयो ॥७-८-९॥

पुनः समाययौ राजा गुणवान् हस्तिनापुरम्
वृतः परिजनैः सर्वैस्तत्पुत्र्या नयनोत्सुकः ॥१०॥
तं दृष्ट्वा शुभकारी सा सहर्षा जातसंभ्रमा ।
प्रणम्य च पितुः पादौ तमूचे चारुहासिनी ॥११॥
मया तात पविज्ञातं यदुक्तं पद्मयोनिना ।
पातिव्रत्यसमो धर्मो नास्तीह भुवनत्रये ॥१२॥

સી૦

॥૪॥

તસ્માદાજ્ઞાં દેહિ રાજન્ પ્રહષ્ટેનાંતરાત્મના ।

રથમારુહ્ય યાસ્મામિ સ્વામિના સ્વપુરં પ્રતિ ॥૧૩॥

પાછો સમય થયો ત્યારે પોતાની સ્ત્રી શુભકારીને તેડવા ઘણા માણસો સાથે તે હસ્તિનાપુર ગયો. તેને જોતાં શુભકારી આનંદમાં આવી જઈ મધુર હાસ્યવાળી ઉતાવળી પિતા પાસે ગઈ અને પ્રણામ કરીને કહેવા લાગી “ત્રિલોકમાં પતિવૃત્ત જેવો બીજો કોઈ ધર્મ નથી.” એવું બ્રહ્માજીએ કહ્યું છે તે હું જાણું છું. તેથી આપ પ્રસન્નચિત્તે મને રજા આપો તો હું મારા પતિ સાથે રથમાં બેસી મારે સાસરે જાઉં ॥૧૦-૧૧-૧૨-૧૩॥

ચ૦

॥૪॥

तस्यास्तद्वचनं श्रुत्वा पितोवाच सुतां प्रति ।
 स्थित्वैकं वासरं पुत्रि शीतलाव्रतमुत्तमम् ॥१४॥
 सौभाग्यारोग्यजनकमवैधव्यकरं परम् ।
 कृत्वा याहि मतं ह्येतत्त्वन्मातुर्मम चैव हि ॥१५॥

पुत्रीनुं वचन सांभळी पिता कहेवा लाग्या, मारी तेमज तारी
 मातानी ईच्छा छे के एक दिवस रोकाइ सौभाग्य अने आरोग्य देनारुं
 तेमज वैधव्य टाळनारुं उत्तम शीतला देवीनुं व्रत करीने जा ॥१४-१५॥

इत्युक्त्वा व्रतसामग्रीं पूजोपकरणं तथा ।
 संपाद्य राजा तां सद्यः शीतलामर्चितुं नृपः ॥१६॥

સી૦

॥૫॥

પ્રેષયામાસ સરસિ બ્રાહ્મણં વેદપારગમ્ ।

સપત્નીક તથા સાર્ધં ગતા સા તદ્વનાંતરે ॥૧૭॥

આમ કહી વ્રતની સામગ્રી તૈયાર કરાવી રાજાએ તરત જ શીતલાના પૂજન માટે પોતાની પુત્રીને, વેદના સારી રીતે જાણકાર બ્રાહ્મણ અને તેની પત્ની સાથે તઢાવે મોકલી ॥૧૬-૧૭॥

ભ્રમંતી તત્સરસ્તત્ર નાપશ્યદ્વિધિસાધનમ્ ।

શ્રાંતા ભ્રમંતી વિજને સ્મરંતી શીતલાં મુહુઃ ॥૧૮॥

આ બધાં વનમાં ગયાં અને તઢાવને શોધવા ફાંફાં મારવા લાગ્યાં પળ તઢાવ મળ્યું નહિ શુભકારી રાખડતાં થાકી ગઈ હતી છતાં તે

વ૦

॥૫॥

મા શીતલાનો જાપ જપતી હતી ॥૧૮॥

દર્શ સા તતો નારીં વૃદ્ધાં રૂપગુણાન્વિતામ્ ।

વિપ્રસ્તુ સ ભ્રમન્ શ્રાંતઃ સુપ્તો નિદ્રાવશંગતઃ ॥૧૯॥

દૃષ્ટોઽહિના મૃતસ્તસ્ય માર્યા તાન્નિકટે સ્થિતા ।

શુભકારીં તતો વૃદ્ધા સોવાચ કરુણાર્દ્રધીઃ ॥૨૦॥

શુભકારી શીતલાના જાપ જપતો વનમાં ભમતી હતી ત્યાં
ઉત્તમ રૂપ તેમજ ગુણવાળી એક ઘરડો સ્ત્રી તેણે જોઈ અને વનમાં
ફરતાં પેલો બ્રાહ્મણ થાકી ગયો હતો તે સૂતો ને તેને સર્પ કરડયો
ત્યારે તેની સ્ત્રી તેની પાસે બેઠી હતી તે વચ્ચે પેલી ઘરડી સ્ત્રીએ દયાથી

સી०

॥૬॥

શુભકારીને કહ્યું ॥૧૯-૨૦॥

ભવિષ્યતિ ચિરંજીવી ભર્તા તે રાજકન્યકે ।

આગચ્છ પૂજનાર્થાય દર્શયામિ સરોવરમ્ ॥૨૧॥

હે રાજકન્યા તું પૂજન માટે મારી સાથે ચાલ હું તને તઢાવ બતાવું
ત્યાં મા શીતલાની પૂજા કરવાથી તારો પતિ ચિરંજીવ થશે ॥૨૧॥

તયા સહ ગતા સાધ્વી તડાગં વિધિપૂર્વકમ્ ।

પૂજયામાસ હર્ષેણ તોષયામાસ શીતલામ્ ॥૨૨॥

આ સાંભઢી શુભકારી ણ વૃદ્ધા સાથે તઢાવ પર ગઈ અને
વિધિપૂર્વક આનંદ સાથે પૂજા કરી મા શીતલાને સંતોષ્યા ॥૨૨॥

૩૦

॥૬॥

तस्या वरं प्राप्य मुदा स्वमार्गं गंतुमुद्यता ।
 ततः सा ददृशेऽरण्ये ब्राह्मणं दृष्टेसर्पकम् ॥२३॥
 भार्यां तु तस्य निकटे रुदतीं ब्राह्मणीं मुहुः ।
 राजपुत्री लब्धवरा शीतलायाः पतिव्रता ॥२४॥
 तयोस्तरुणदंपत्योर्योग्यसौभाग्यदर्शनात् ।
 रुदती करुणं सापि शुशोच च मुहुमुहुः ॥२५॥

संतोष पामेलां शीतलाए शुभकारीने वरदान आप्युं. वरदान
 मेळवी ते आनंदथी घर प्रति जवा लागी रस्तामां सर्प दंशथी मरण
 पामेलो ब्राह्मण अने तेनी पासे बेसी रडती तेनी स्त्रीने तेने जोयां तेमनां

સી०

॥૬॥

ભાગ્યને જોઈ શુભકારી રડવા લાગો અને વારંવાર શોક કરવા લાગી ॥૨૩-૨૪-૨૫॥

૩૦

આશ્વાસ્ય બ્રાહ્મણી સા તુ રાજપુત્રીમુવાચ હ ।
 તિષ્ઠતિષ્ઠ ક્ષણં સુભ્રુ પ્રવિશામિ હુતાશનમ્ ॥૨૬॥
 અનેન સહ ગચ્છામિ સ્વર્ગલોકં સુસ્વાવહમ્ ।
 તસ્યાસ્તદ્વચ આકર્ણ્ય રાજપુત્રી દયાન્વિતા ॥૨૭॥
 સસ્માર શીતલાં દેવીં મહાવૈધ્યવ્યભંજનીમ્ ।
 આગચ્છચ્છીતલા તત્ર વરં દાતું શુચિસ્મિતા ॥૨૮॥
 બ્રાહ્મણીઃ શોક કરતી રાજકન્યાને આશ્વાસન આપી કહ્યું હે

॥૭॥

સુભગે ! તું થોભ હું અગ્નિમાં પ્રવેશ કરી સુખદાયી સ્વર્ગલોકમાં મારા
પતિ સાથે જાઉં છું. બ્રાહ્મણીના આ શબ્દો સાંભળી તેને દયા આવી
અને તેણે વૈધવ્યને નાશ કરનાર શીતલા દેવીનું સ્મરણ કરવા માંડ્યું
કે તરત જ મંદ હાસ્ય કરતાં વરદાન આપવા મા શીતલા ત્યાં પ્રગટ
થયા ॥૨૬-૨૭-૨૮॥

॥ શીતલોવાચ ॥

વરં વરય વત્સે ત્વં કિં દુઃસ્વં ચારુહાસિનિ ।
શીતલાવ્રતજં પુણ્યં દેહિત્વં બ્રાહ્મણીં શુભામ્ ॥૨૯॥
તેન પુણ્યપ્રભાવેણ ભર્તાઽસ્યા નિર્વિષો ભવેત્ ।

સી૦

॥૮॥

इति देव्या वचः श्रुत्वा अवदद्ब्राह्मणीं ततः ॥३०॥

॥ શીતલાદેવી કહેવા લાગ્યાં ॥

हे सुंदर हास्यवाळी, તને શું દુઃખ પડયું છે. તું મારી પાસે વરદાન માગ અને શીતલા દેવીના વ્રતનું પૂણ્ય આ બ્રાહ્મણીને આપ એટલે તે પૂણ્યના પ્રભાવથી તેના પતિને ચઢેલું झेर उतरी जશે. માતાનાં આવાં વચન સાંભળી રાજકન્યાએ બ્રાહ્મણીને તે પૂણ્ય આપ્યું ॥૨૯-૩૦॥

बुबोधाशु ततो विप्रश्चिरं सुप्तो यथा पुनः ।

શીતલાયા વ્રતે બુદ્ધિબ્રાહ્મણ્યાશ્રામવત્તદા ॥૩૧॥

વ્રતનું પૂણ્ય મળતાં ઘણા વચ્ચેથી સૂતેલાની જેમ બ્રાહ્મણ ઉઠયો

વ૦

॥૮॥

ते जोइ ब्राह्मणीने पण व्रत करवानी इच्छा थइ ॥३१॥

अकरोत्सापि तत्पूजां भक्तिभावपुरःसरा ।

तत्रांतरे राजपुत्र्याः प्रतिरागाद्वनांतिकम् ॥३२॥

सोऽपि दृष्टोऽथ सर्पेण गच्छंत्यग्रे ददर्श तम् ।

विल्लाप ततः साध्वी सख्या सह वनांतरे ॥३३॥

ब्राह्मणीए पण भक्तिभावपूर्वक शीतला मानी पूजा करी. ते वखते शुभकारीनो पति वनमां आवतो हतो. तेने सर्प करडवाथी ते मरण पाय्यो. तेने राजपुत्रीए रक्षते जतां जोयो एटले ते तेनी सखी ब्राह्मणी साथे वनमां रडवा लागी ॥३२-३३॥

सी०

॥९॥

॥ शीतलोवाच ॥

वत्से मया पूर्वमुक्तं स्मर तद्वरवर्णिनि ।
 शीतलाव्रतचारिण्या वैधव्यं नैव जायते ॥३४॥
 स्वयमुत्थाय कल्याणि पतिं सुप्तं गृहे यथा ।
 बोधयाशु तथा भीरुव्रतं वैधव्यनाशनम् ॥३५॥

॥ त्वारे प्रगट थइ शीतला बोल्यां ॥

हे पुत्री, में पहेला कह्युं हतुं तेम शीतलानुं व्रत करवाथी रंडापो
 आवतो नथी. माटे हे कल्याणि ! हे भिरू ! तुं पोते घरमां सूतेला
 पतिने जगाडे तेम जगाड. केमके शीतलानुं व्रत रंडापाने दूर
 करनार छे ॥३४-३५॥

ब्र०

॥९॥

इत्युक्ता बोधयामास भर्तारं सा पतिवृता ।

भर्तापि मुदितो दृष्ट्वा स्वां प्रियां प्रीतिमानभूत् ॥३६॥

आवां मा शीतलानां वचन सांभळो पतिवृता राजपुत्रीए पोताना
पतिने उठाडयो तेथी तेनो पति पोतानी पत्नी पर घणो ज प्रसन्न थयो ॥३६॥

दृष्ट्वा तु महदाश्चर्यं तद्ग्रामस्थायिनो जनाः ।

सर्वे ते विस्मयं जग्मुर्ब्राह्मणीपतिरक्षणात् ॥३७॥

अने गाम लोको ब्राह्मणीना पतिनुं रक्षण थवाथी विस्मय पाग्या
तेमज आ बधुं जोइ महान आश्चर्यमां डूबी गया ॥३७॥

ब्राह्मणी हर्षिता वृद्धां प्रणिपत्य पतिव्रता ।

सी०

॥१०॥

देहि मातर्नमस्तेऽस्तु अवैधव्यावियोगते ॥३८॥

अन्यापि शीतलायास्तु व्रतं नारी करिष्यति ।

अवैधव्यमदारिद्र्यमवियोगं स्वभर्तुतः ॥३९॥

पतिवृत्ता ब्राह्मणी आनंद पामो वृद्धाने पगे लागी कहेवा लागी
हे माता ! हुं आपने नमस्कार करुं छुं अने मारुं सौभाग्य अखंड रहे
अने पतिनो वियोग न थाय अने जे कोइ स्त्री आ व्रत करे तेने वैधव्य
न आवे, दरिद्र न थाय तेम ज पोताना पतिनो वियोग न थाय ॥३८-३९॥

तथेत्यंतर्दधे देवी शीतला कामरूपिणी ।

शीतलाया वरं लब्ध्वा जगामात्मीयवेश्मनि ॥४०॥

ब०

॥२३॥

पद्माकरावासिसुविश्ववंद्या समर्हणासादितविश्वमंगला ।
प्रसादमासाद्य च शीतलाया राज्ञः सुता पार्वतिवद्वभूव ॥४१॥

॥ इतिश्री भविष्य पुराणे शीतलाव्रतं संपूर्णम् ॥

ब्राह्मणीने माग्या प्रमाणे वरदान आपी अनेक रूपोने धरनारा मा
शीतला अद्रश्य थइ गयां. मा शीतला पासेथी वरदान मेळवी सहु
पोत पोताने स्थाने गयां अने शुभकारी मा शीतलाना प्रसादे करी
लक्ष्मीनो पेठे विश्ववंद्य अने पार्वतीनी जेम पूज्य थइ ॥४०-४१॥

॥ इतिश्री भविष्य पुराणे शीतला व्रत कथा संपूर्ण ॥

ना०

॥११॥

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

ब्र०

॥ अथ श्रावणशुक्ल पंचमी नागपंचमी व्रत ॥

॥ इश्वर उवाच ॥

श्रावणे मासि पंचम्यां शुक्लपक्षे वरानने ।

द्वारस्योभयतो लेख्या गोमयेन विषोल्बणाः ॥१॥

॥ इश्वर बोल्या ॥

हे पार्वति, वारणांनी बंने बाजुए श्रावण सुद पांचमने दिवसे
छाणना झेरी साप करवा ॥१॥

घृतोदकाभ्यां पयसा स्नापयित्वा वरानने ।

गोधूमैः पयसा चैव लाजैश्च विविधैस्तथा ॥२॥

॥११॥

તેમને દૂધ, ઘી અને ચોક્કા પાણીથી નવડાવવા ઘડું, દૂધ, ધાણી
વગેરેનું નૈવેદ્ય ધરવું ॥૨॥

પૂજ્યેદ્વિધિદ્વૈવિ દધિદુર્વાકુરૈઃ ક્રમાત્ ।
ગંધપુષ્પોપહારૈશ્ચ બ્રાહ્મણાનાં ચ તર્પણમ્ ॥૩॥
પછી વિધિ પ્રમાણે ગંધ, પુષ્પ, દહીં અને દુર્વા વગેરેથી તેઓની પૂજા
કરવી અને બ્રાહ્મણોને સંતોષવા ॥૩॥

અથવા શ્રાવણેમાસિ પંચમ્યાં શ્રદ્ધાયાન્વિતઃ ।
યશ્ચાલેખ્ય નરો નાગાન્ કૃષ્ણવર્ણાદિવર્ણકૈઃ ॥૪॥
અથવા શ્રાવણ માસની પાંચમના દિવસે શ્રદ્ધાપૂર્વક માણસે કાઢા

નાં

॥૧૨॥

રંગના નાગો કાઢવા ॥૪॥

ગુરુકલ્પાંસ્તથા વીથ્યાં સ્વગૃહે વા પટે બુધઃ ।
 પૂજયેદ્ધંધધૂપૈશ્ચ પયસા પાયસેન ચ ॥૫॥
 તસ્ય તુષ્ટિં સમાયાંતિ પદ્મકાસ્તક્ષકાદયઃ ।
 આસપ્તમાત્કુલે તસ્ય ન ભયં નાગતો ભવેત્ ॥૬॥

શેરીમાં, ઘરમાં અથવા કપડા ઉપર મોટા મોટા નાગો કાઢી
 દૂધથી પૂજા કરી દૂધ અને દૂધપાક વગેરેથી તેમને જે કોઈ સંતોષ
 પમાડે છે તે માણસ પર પદ્મક, તક્ષક તેમજ મોટા મોટા નાગો
 પ્રસન્ન થાય છે અને તે માણસની સાત પેઢી સુધી નાગનો ભય

૩૦

॥૧૨॥

रहेतो नथी ॥५-६॥

दिवारात्रौ नरैः कार्यं मेदिनीजननं नहि ।

मन्त्रोयमुच्यते सर्पविषस्य प्रतिषेधकः ॥७॥

तस्य प्रजपमात्रेण न विषं क्रमते सदा ।

ॐ कुकुलं हुंफट्स्वाहा ॥ ८ ॥

ते दिवसे, दिवसे अथवा रात्रे जमीनने खोदवी नहि तेमज
नागना झेरने बंध करना 'ॐ कुकुलं हुंफट्स्वाहा' आ मंत्रनो
जप जपवो ॥७-८॥

इत्येवं कथितं देवि नागव्रतमनुत्तमम् ।

ના●

॥૧૩॥

યચ્છત્વા ચ પઠિત્વા ચ મુચ્યતે સર્વપાતકૈઃ ॥૧॥

इति प्रभासखंडे नागपंचमी व्रतम् ॥

हे देवि, આ પ્રમાણે નાગવ્રત કહેવામાં આવ્યું છે જે સાંભળવાથી
અથવા પાઠ કરવાથી બધાં પાપોમાંથી મુક્ત થવાય છે ॥૧॥

॥ इति प्रभासखंडे नागपंचमी व्रत संपूर्णम् ॥

વ્ર૦

॥૧૩॥

કથા કરવા લાયક ગુજરાતી ટીકાના પુસ્તકો

વ્રત અને કથાઓ-પુરાણોમાંથી સાદી અને સરળ ભાષામાં ખારે માસનાં
બધા જ વ્રતો આપેલાં છે. કીંમત માત્ર રૂ. ૨-૦-૦

અનંત ચતુર્દશી વૃતકથા-મુળ સહિત ગુજરાતી ટીકા બાળબોધ અક્ષરમાં
છુટા પાના કથા કરવા યોગ્ય ૧-૦ ૦-૩

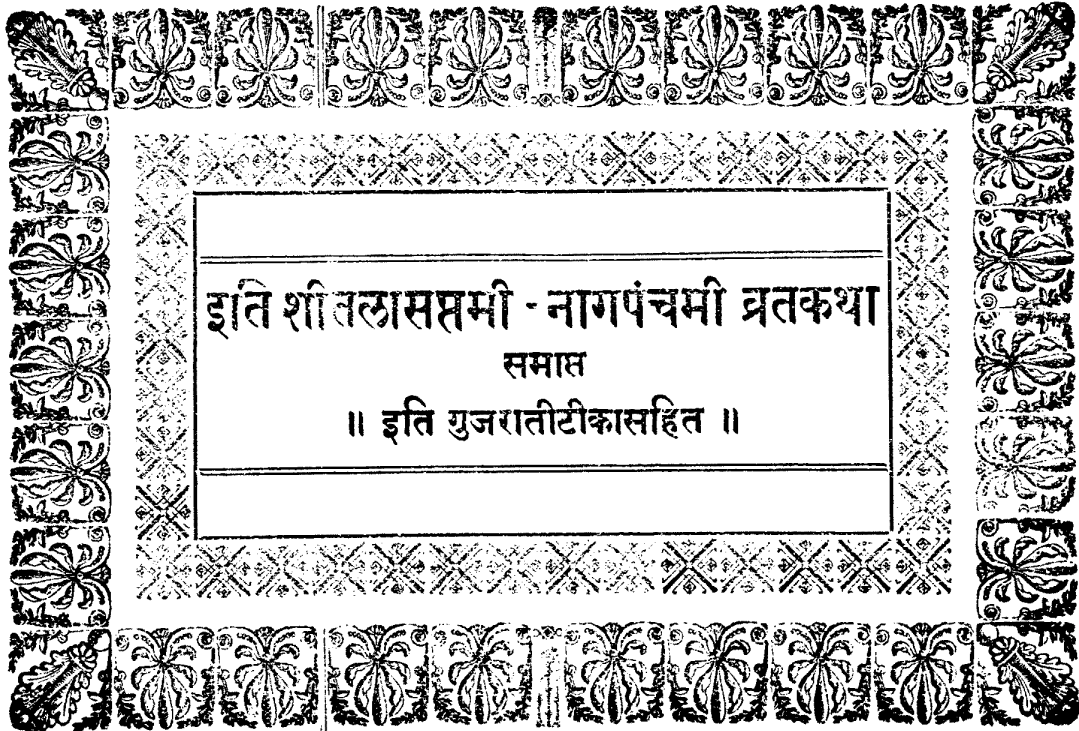
રૂપિપંચમી વૃતકથા-મુળ સહિત ગુજરાતી ટીકા બાળબોધ અક્ષરમાં છુટા
પાના કથા કરવા યોગ્ય ૧-૦ ૦-૩

ગંગાદશહારા વૃતકથા-મુળ સહિત ગુજરાતી ટીકા બાળબોધ અક્ષરમાં છુટા
પાના કથા કરવા યોગ્ય ૦-૧૨ ૦-૩

વેદ, ધર્મશાસ્ત્ર તથા કથાનાં પુસ્તકો મળવાનું મોટું મથક:—

મહાદેવ રામચંદ્ર જાગુડે, બુકસેલર

જશુ દરવાજા—અમદાવાદ

૫. ૧૧૧૧